

KONSTITUTSIYANING ASOSIY TAMOYILLARI

*Andijon davlat chet tillari instituti
Roman-german va slavyan tillari fakulteti
Ijtimoiy gumanitar fanlar pedagogika va
psixologiya kafedrası dotsenti*

Orziqulov Xusnidin To'liq o'g'li

Nemis tili ta'lim yo'nalishi bakalavr 2-kurs talabasi

Jaloldinov Muhammadsayid Sardorbek o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va uning asosiy tamoyillari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Konstitutsiyaning mamlakatda ijtimoiy adolat va fuqarolar huquqlarini himoya qilishdagi o'rni, fuqarolar tengligi, adolatli qonuniy asoslar, ijtimoiy himoya va shaxsiy erkinlik tamoyillari keltirilgan. Shuningdek, Konstitutsiyaning yangi talqinida inson huquqlari va ijtimoiy mas'uliyatni kengaytirishga oid o'zgarishlar, ekologik xavfsizlik, davlat boshqaruvi va demokratik tamoyillarga oid yangiliklar ham yoritilgan. Bu o'zgarishlar fuqarolarning huquq va erkinliklarini yanada kengaytirishga, ijtimoiy himoyani kuchaytirishga, shuningdek, davlatning ekologik xavfsizlik va farovon hayotni ta'minlashda mas'uliyatini oshirishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: demokratik, adolat poydevori, huquq, burj, ijtimoiy himoya, hokimyat, prinsiplar, din, hujjat.

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ КОНСТИТУЦИИ

Аннотация: В данной статье представлена подробная информация о Конституции Республики Узбекистан и ее основных принципах. Представлена роль конституции в защите социальной справедливости и прав граждан, равенства граждан, справедливых правовых основ, принципов социальной защиты и свободы личности. Также новая интерпретация Конституции охватывает изменения, связанные с расширением прав человека и социальной ответственности, экологической безопасности, государственного управления и демократических принципов. Данные изменения направлены на дальнейшее расширение прав и свобод граждан, усиление социальной защиты, а также повышение ответственности государства в обеспечении экологической безопасности и комфортной жизни.

Ключевые слова: демократия, основы справедливости, закон, гороскоп, социальная защита, власть, принципы, религия, документ.

BASIC PRINCIPLES OF THE CONSTITUTION

Abstract: This article provides detailed information about the Constitution of the Republic of Uzbekistan and its basic principles. The role of the constitution in protecting social justice and the rights of citizens, equality of citizens, fair legal foundations, principles of social protection and individual freedom is presented. Also, the new interpretation of the Constitution covers changes related to the expansion of human rights and social responsibility, environmental safety, public administration and democratic principles. These changes are aimed at further expanding the rights and freedoms of citizens, strengthening social protection, as well as increasing the responsibility of the state in ensuring environmental safety and a comfortable life.

Keywords: *democracy, foundations of justice, law, horoscope, social protection, power, principles, religion, document.*

Kirish. Konstitutsiya – har bir mustaqil davlatning eng muhim huquqiy hujjati bo‘lib, unda davlat tuzilishi, hokimiyat bo‘linishi, fuqarolarning huquq va erkinliklari hamda davlatning asosiy vazifalari belgilangan. Konstitutsiya – demokratik jamiyatning poydevori, aholining huquqiy himoyasini ta‘minlovchi va adolatli ijtimoiy tartibotni kafolatlaydigan asosiy qonundir.

Tadqiqot metodologiyasi. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan bo‘lib, u mamlakatimizning mustaqilligi va suverenitetini ta‘minlovchi asosiy huquqiy hujjat sifatida xizmat qilmoqda. Konstitutsiyada quyidagi muhim tamoyillar o‘z ifodasini topgan:

1. Fuqarolarning huquq va erkinliklari: Konstitutsiya fuqarolarga teng huquq va erkinliklarni ta‘minlaydi. O‘zbekiston fuqarolari millati, dini, jinsi va boshqa ijtimoiy kelib chiqishidan qat‘i nazar teng huquqlarga ega.

2. Hokimiyat bo‘linishi prinsipi: O‘zbekistonda davlat hokimiyati uch tarmoqqa – qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlariga bo‘linadi, bu esa hokimiyatlar o‘rtasida muvozanat va nazoratni ta‘minlaydi.

3. Qonun ustuvorligi: Konstitutsiya davlat va jamiyat hayotida qonun ustuvorligini ta‘minlashga qaratilgan. Barcha qonunlar va qarorlar Konstitutsiyaga zid bo‘lmasligi lozim.

4. Inson huquqlari va erkinliklari: Konstitutsiya inson huquqlarining kafolatlanishini ta‘minlaydi va har bir fuqaroning erkin hayot kechirishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Konstitutsiya har bir mustaqil davlatning asosiy qonuni sifatida fuqarolarning huquq va erkinliklarini, davlat va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi. U davlat hokimiyati va fuqarolarning huquqiy asoslarini belgilaydi hamda tenglik va adolatni ta‘minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi ham xalqimizning huquqiy himoyasini, ijtimoiy adolat va tenglikni kafolatlaydigan huquqiy hujjatdir.

Konstitutsiyada quyidagi ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillari asosiy o'ringa ega:

1. Fuqarolarning tengligi: konstitutsiyaga ko'ra, barcha fuqarolar millat, til, din, jins, kelib chiqish va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, teng huquq va erkinliklarga ega. Bu tamoyil fuqarolar o'rtasidagi tenglikni ta'minlaydi va kamsitishning oldini oladi.

2. Adolatli qonuniy asoslar: Konstitutsiya har bir fuqaroning huquqlarini qonuniy asosda himoya qiladi va ularga adolatli sudlovni kafolatlaydi. Bu tamoyil, davlat va jamiyatning har bir a'zosiga teng huquqiy imkoniyatlar taqdim etadi.

3. Ijtimoiy himoya va davlat kafolati: Konstitutsiya davlatning ijtimoiy himoya tizimini yaratishga hamda aholining kam ta'minlangan qatlamlarini qo'llab-quvvatlashga majbur ekanligini belgilaydi. Bu, jamiyatdagi har bir kishining hayotiy ehtiyojlarini ta'minlashga qaratilgan adolatli siyosatni amalga oshirish imkonini beradi.

4. Shaxsiy erkinlik va daxlsizlik: Har bir fuqaro o'z erkinliklariga ega bo'lib, shaxsiy hayoti va daxlsizligi himoya qilinadi. Bu tamoyil fuqarolarga o'z taqdirini mustaqil belgilash, o'z hayotini erkin kechirish imkonini beradi.

Tahlillar va natijalar. Konstitutsiya davlat va jamiyat hayotining poydevori bo'lib, u mamlakatning barcha sohalarini tartibga soluvchi huquqiy asoslarni belgilaydi. Farovon hayotni ta'minlashda Konstitutsiyaning o'rni katta, chunki u fuqarolar huquqlari va erkinliklarini himoya qilish, davlat organlari faoliyatini tartibga solish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash uchun xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi ham xalqimizning erkin, farovon va adolatli hayot kechirishi uchun huquqiy kafolatdir.

Farovon hayotni ta'minlashda Konstitutsiyaning asosiy tamoyillari:

1. Fuqarolarning iqtisodiy huquqlari: Konstitutsiyada fuqarolarning mulk huquqi, mehnat qilish va tadbirkorlik bilan shug'ullanish huquqlari kafolatlangan. Bu esa iqtisodiy farovonlik uchun zarur shart-sharoitlar yaratadi va aholining daromadlarini oshirishga yordam beradi.

2. Ijtimoiy himoya va ta'minot: Konstitutsiya fuqarolar uchun ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya va pensiya tizimlarini rivojlantirish majburiyatini davlat zimmasiga yuklaydi. Bunday tizimlar aholi farovonligini oshirishda, ayniqsa, yordamga muhtoj qatlamlar uchun muhim ahamiyatga ega.

3. Qonun ustuvorligi va huquqiy himoya: Konstitutsiya barcha fuqarolar uchun teng huquq va erkinliklarni ta'minlashni, adolatli sud tizimini yo'lga qo'yishni belgilaydi. Bu tamoyillar fuqarolarning himoyalanganlik hissini oshiradi va farovonlikka ishonchni mustahkamlaydi.

4. Ekologik xavfsizlik va barqarorlik: Farovon hayotning bir qismi sifatida Konstitutsiyada ekologik xavfsizlik va tabiatni asrash zarurati ham qayd etilgan. Tabiatni asrash va resurslardan oqilona foydalanish kelajak avlodlar uchun ham barqaror va sog'lom muhitni ta'minlaydi.

5. Demokratik tamoyillar va so'z erkinligi: Konstitutsiyaviy huquq va erkinliklar, jumladan, fikr bildirish va yig'ilish erkinligi fuqarolarga o'z fikrini ifoda etish, davlat boshqaruvida qatnashish imkoniyatini beradi. Bu fuqarolarning davlat va jamiyatda o'zini erkin his qilishiga hamda ishonchli kelajak qurishga hissa qo'shadi.

Yangi Konstitutsiya va eski Konstitutsiya o'rtasidagi asosiy farqlar ko'proq fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini yanada kengaytirishga, davlat boshqaruvini takomillashtirishga, ijtimoiy himoyani kuchaytirishga va inson manfaatlarini ustuvor qo'yishga qaratilgan. Quyida yangi va eski Konstitutsiyalar o'rtasidagi muhim farqlar keltirilgan:

1. Fuqarolarning huquq va erkinliklari kengaytirilgan. Yangi Konstitutsiyada inson huquqlari va erkinliklari yanada kengroq himoya qilingan. Misol uchun, insonning yashashga bo'lgan huquqi, mehnat qilish huquqi, shaxsiy daxlsizlik huquqi kabi tamoyillar yangilangan va yanada rivojlantirilgan.

Eski Konstitutsiyada huquq va erkinliklar bor edi, lekin yangi Konstitutsiyada ular chuqurlashtirilib, zamonaviy talablar va xalqaro standartlarga muvofiq qayta ko'rib chiqildi.

2. Ijtimoiy himoya kuchaytirilgan. Yangi Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy majburiyatlari kengaytirildi va aholining himoyaga muhtoj qatlamlariga, jumladan, kam ta'minlanganlar, nogironligi bo'lgan shaxslar va yoshlar uchun qo'shimcha imtiyozlar belgilandi.

Eski Konstitutsiyada ijtimoiy himoya bor edi, ammo yangi Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy mas'uliyati yanada kuchaytirilib, davlat ijtimoiy adolat va himoya kafolatini oshirdi.

3. Ekologik xavfsizlik va barqaror rivojlanish

4. Davlat boshqaruvida demokratik tamoyillarni kuchaytirish

Yangi Konstitutsiyada davlat hokimiyati tizimi demokratik tamoyillar asosida qayta ko'rib chiqildi, hokimiyatlar o'rtasidagi muvozanat, mas'uliyat va vakolatlar yanada aniq belgilandi.

Eski Konstitutsiyada ham davlat hokimiyati tizimi belgilangan edi, ammo yangi Konstitutsiyada hokimiyatlar bo'linishi prinsipi aniqroq ifodalandi va fuqarolarning boshqaruvda ishtirok etish imkoniyatlari kengaytirildi.

5. Ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi o'zgarishlar.

Yangi Konstitutsiyada ta'lim olish huquqi, sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish huquqi, bolalar va yoshlarning himoyasi davlatning asosiy vazifalaridan biri sifatida aniq belgilangan.

Eski Konstitutsiyada ham ta'lim va sog'liqni saqlash huquqlari mavjud edi, lekin yangi Konstitutsiyada bu huquqlar yanada kengaytirilib, aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar taqdim etilishi kafolatlandi.

6. Inson huquqlari va gender tenglikka e'tibor.

Yangi Konstitutsiyada gender tenglik va inson huquqlari himoyasiga alohida e'tibor qaratilgan. Ayollar va erkaklar teng huquqlarga ega bo'lishi, ularning jamiyatda teng ishtirok etishi huquqiy asosda mustahkamlangan.

Eski Konstitutsiyada bu masalalar mavjud edi, ammo yangi Konstitutsiyada gender tengligi tamoyillari yanada rivojlantirilib, huquqiy kafolatlar oshirildi.

Xulosa. Yangi Konstitutsiyada ekologik xavfsizlik masalalariga alohida e'tibor qaratilib, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish davlatning ustuvor vazifasi sifatida belgilandi.

Eski Konstitutsiyada ekologik masalalar ham bor edi, ammo yangi Konstitutsiya atrof-muhitni muhofaza qilishni davlatning muhim majburiyati sifatida yanada mustahkamladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari majmuasi, 1992.
2. Norpo'latov O., Sharipov M. – Davlat va huquq nazariyasi. Toshkent: Adolat, 2003.
3. Jurayev R. – Konstitutsiyaviy huquq asoslari. –Toshkent: O'qituvchi, 2006.
4. Sodiqov A. – Farovonlik va huquqiy davlat. –Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2012.
5. Solijonov M. Inson huquqlari va Konstitutsiya. –Toshkent: Adolat, 2015.
6. Karimov M. O'zbekistonda farovon hayot va ijtimoiy rivojlanish. –Toshkent: Yangi asr avlodi, 2014.
7. Karomatov Sh. – O'zbekistonda davlat boshqaruvining konstitutsiyaviy asoslari. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2010.